

Міністерство освіти і науки України
Київський національний лінгвістичний університет
Кафедра педагогіки та методики навчання іноземних мов

Курсова робота

з педагогіки на тему:

**«ДИСТАНЦІЙНЕ НАВЧАННЯ ЯК ЗАСІБ РОЗВИТКУ САМОСТІЙНОЇ
ПІЗНАВАЛЬНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ УЧНІВ НОВОЇ УКРАЇНСЬКОЇ ШКОЛИ»**

студента групи 03-21

педагогічного факультету романо-
германської та української філології,
спеціальності 014 Середня освіта,
спеціалізації 014.01

Українська мова і література,
освітньої програми Українська мова і
література, англійська мова, зарубіжна література

Олійника Євгенія Олександровича

Науковий керівник -

доктор пед. наук, доцент Волярська О. С.

Кількість балів –

Національна шкала –

Оцінка ЄКТС –

Члени комісії _____
(підпис) (прізвище, ініціали)

_____
(підпис) (прізвище, ініціали)

Київ – 2023

ЗМІСТ

ВСТУП	3
РОЗДІЛ I. ДИСТАНЦІЙНЕ НАВЧАННЯ ЯК ОДИН З МЕТОДІВ НАВЧАННЯ ШКОЛЯРІВ У КОНЦЕПЦІЇ НОВОЇ УКРАЇНСЬКОЇ ШКОЛИ	5
1.1. Поняття «дистанційне навчання» в контексті освітнього середовища Нової української школи.....	5
1.2. Зарубіжний досвід впровадження дистанційного навчання в освітнє середовище Нової української школи.....	9
РОЗДІЛ II. ТЕОРІЯ ТА ПРАКТИКА РОБОТИ В УМОВАХ ДИСТАНЦІЙНОГО НАВЧАННЯ УЧНІВ У КОНТЕКСТІ НОВОЇ УКРАЇНСЬКОЇ ШКОЛИ	14
2.1. Організація самостійної роботи учнів Нової української школи в умовах дистанційного навчання.....	14
2.2. Рекомендації щодо впровадження дистанційного навчання в контексті Нової української школи.....	18
ВИСНОВКИ	23
РЕЗЮМЕ	24
RESUME	25
СПИСОК ВИКОРИСТАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ	26

ВСТУП

Питання дистанційного навчання є одним із ключових критеріїв в умовах сучасної освіти, оскільки розширює свободу вибору місця, часу, темпу навчання завдяки мережі Інтернет. Дистанційне навчання формує принципово новий освітній простір, який передбачає мультидоступність до інформації та можливість спілкування за допомогою новітніх досягнень інформаційних і телекомунікаційних технологій, надаючи стартовий розвиток для самостійної діяльності учнів та рівні можливості отримання освіти. Тому цілком обґрунтованим є інтерес до його ефективного впровадження в систему Нової української школи та адаптації учнів до умов мобільного освітнього середовища та динамічних змін трансформаційного суспільства. Дистанційне навчання в Новій українській школі (НУШ) є важливим критерієм ефективного засвоєння учнями матеріалу, так-як підтримує їхнє прагнення до саморозвитку, а також формує їхні ключові та предметні компетентності, до яких, зокрема, належать навчання впродовж життя, що передбачає самостійну діяльність учнів і є складовою їхньої пізнавальної активності; вільне володіння державною мовою, дотримання комунікативних норм, інноваційність тощо [12]. Реалізація цих компетентностей актуалізує проблему інтегрування теоретичних і практичних предметів шкільного курсу.

Актуальність теми дослідження зумовлена не тільки суто педагогічною, а й соціальною потребою проаналізувати особливості впровадження дистанційного навчання як засобу розвитку самостійної пізнавальної діяльності учнів Нової української школи.

Об'єктом дослідження є організація дистанційного навчання в закладах загальної середньої освіти.

Предмет дослідження – специфіка самостійної роботи учнів Нової української школи в умовах дистанційного навчання.

Мета курсової роботи полягає у визначенні ефективності використання дистанційного навчання та впровадженні самостійної пізнавальної діяльності учнів у освітній процес Нової української школи.

Реалізація поставленої мети зумовлює розв'язання таких **завдань**:

- теоретично проаналізувати поняття «дистанційне навчання»;
- обґрунтувати специфіку впровадження дистанційного навчання в закладах загальної середньої освіти;
- розробити рекомендації з впровадження дистанційного навчання в сучасній школі.

Методи дослідження: теоретичні: аналіз наукових джерел, систематизація отриманих положень, узагальнення.

Теоретичне значення роботи: висвітлити теоретичні відомості про роль дистанційного навчання у розвитку самостійної діяльності учнів Нової української школи.

Структура дослідження. Робота складається зі вступу, двох розділів, висновку, резюме, списку використаних джерел (17 найменувань). Загальний обсяг роботи становить 27 сторінок друкованого тексту.

РОЗДІЛ I

ДИСТАНЦІЙНЕ НАВЧАННЯ ЯК ОДИН З МЕТОДІВ НАВЧАННЯ ШКОЛЯРІВ У КОНЦЕПЦІЇ НОВОЇ УКРАЇНСЬКОЇ ШКОЛИ

1.1 Поняття «дистанційне навчання» в контексті освітнього середовища Нової української школи

Сучасний підхід до дистанційної освіти передбачає обмін інформацією між учителем та учнями на відстані засобами новітніх комп'ютерних та телекомунікаційних технологій та сприяє поступовому інтегруванню дистанційного навчання в загальноосвітні заклади. При цьому пріоритетним є не впровадження техніки, а відповідне змістове наповнення навчальних програм та освітніх послуг, що сприятимуть розвитку духовно багатой особистості, яка здатна до самоосвіти та мобільності в умовах трансформаційних освітніх змін. Орієнтуючись на європейську систему дистанційної освіти, в Україні великої уваги надається розвитку грамотності, знанню кількох мов, міжособистісному спілкуванню, виробленню чіткої громадянської позиції, навичкам підприємництва тощо.

Так, у 2000 році було створено Український центр дистанційної освіти (УЦДО), головною метою діяльності якого стало запровадження системи дистанційної освіти України відповідно до завдань Національної програми інформатизації [6].

Основною передумовою виникнення дистанційної форми навчання вважається здобуття освіти без фізичної присутності здобувачів у освітньому закладі. При цьому відбувається спілкування здобувачів освіти та вчителів синхронно завдяки технічним засобам. Так, академік В. Кремень зазначає, що дистанційна форма освіти – це реакція на зовнішні зміни, які відбуваються у світі (об'єктивні тенденції глобалізації світу, підвищення динаміки його соціально-економічного розвитку, бурхливий розвиток інформаційних і телекомунікаційних технологій) [8].

Дистанційна освіта формує принципово новий освітній простір та дає можливість займатися в зручний для себе час у зручному місці й темпі, нерегламентований відрізок часу для освоєння дисципліни, можливість звертання до багатьох джерел навчальної інформації (електронних бібліотек, банків даних, баз знань тощо), спілкування через мережу Інтернет і за допомогою електронної пошти.

До проблем дистанційного навчання звертались зарубіжні (Е. Вотермен, Д. Кіган, М. Мур, В. Хассон та ін.) та українські (В. Биков, О. Корбут, В. Кремень, І. Купновицька та ін.) науковці.

Проте перші спроби навчати на відстані зафіксовано ще у «Великій дидактиці» Яна Каменського, коли він увів в широку освітню практику ілюстровані підручники. А вже у ХІХ столітті, коли з'явився регулярний поштовий зв'язок, студенти могли надсилати своїм вчителям письмові підручники та роботи. Таке «кореспондентське» навчання на відстані давало можливість отримати серйозну освіту навіть тим, хто перебував на значній відстані від великих міст [5].

Поняття «дистанційне навчання» вперше було сформульовано зарубіжними вченими М. Томсоном, М. Мур, А. Кларк і Д. Кіган та передбачало обмін інформацією між учителем та учнями на відстані засобами новітніх комп'ютерних та телекомунікаційних технологій [16].

О. Корбут визначає дистанційне навчання як сукупність технологій, що забезпечують доставку студентам основного обсягу навчального матеріалу, інтерактивна взаємодія студентів і викладачів у процесі навчання, надання студентам можливості самостійної роботи з навчальними матеріалами, а також у процесі навчання [7].

Узагальнюючи погоджуємось з думкою І.Іванюк, що дистанційне навчання - це нова організація освітнього процесу, що базується на принципі самостійного навчання студента. Середовище навчання характеризується тим, що учні в основному, віддалені від викладача в просторі і (або) в часі, в той же час вони

мають можливість в будь-який момент підтримувати діалог за допомогою засобів телекомунікації [4].

Дистанційне навчання дає свободу вибору місця, часу та темпу навчання завдяки Інтернету, який охоплює все більші прошарки суспільства, розширюючи комунікативне коло між учасниками освітнього процесу. На наш погляд, систему дистанційного навчання необхідно починати з розроблення теоретичних концепцій, створення дидактичних моделей тих явищ, які передбачається реалізувати. Досвід комп'ютеризації дозволяє стверджувати, що коли пріоритетним є педагогічний аспект, система є більш ефективною. Тому на перший план необхідно ставити не впровадження техніки, а відповідне змістове наповнення навчальних курсів та освітніх послуг. При цьому зміст освіти системи дистанційного навчання має відповідати державним стандартам.

Згідно з Концепцією Нової української школи [13], головним завданням для освітян було створення школи, яка б орієнтувалась на потреби учня, дозволяла б йому отримати якісні знання та набути компетентності для життя. Тому сучасні освітні реалії та реформування шкільної освіти сприяли поступовому інтегруванню дистанційного навчання в загальноосвітні заклади, зокрема у концепті Нової української школи – НУШ, що створило середовище, сприятливе для здобуття знань в умовах, які випали на долю України (пандемія COVID та повномасштабне воєнне вторгнення росії).

Проаналізуємо визначення дистанційного навчання у нормативній документації. Як визначено в наказі Міністерства освіти і науки України від 25.04.2013 № 466 «Про затвердження Положення про дистанційне навчання», зареєстрованого в Міністерстві юстиції України 30 квітня 2013 р. за № 703/23235 [11], дистанційне навчання – це індивідуалізований процес набуття знань, умінь, навичок і способів пізнавальної діяльності людини, який відбувається в основному за опосередкованої взаємодії віддалених один від одного учасників навчального процесу у спеціалізованому середовищі, яке

функціонує на базі сучасних психолого-педагогічних та інформаційно-комунікаційних технологій.

В Україні до 2019 р. дистанційне навчання не було розповсюджено на теренах освітнього процесу в загальноосвітніх середніх навчальних закладах (далі – ЗЗСО). До того часу це навчання використовувалось для закладів вищої освіти. Проте пандемія COVID-19 внесла свої корективи в освіту ЗЗСО: було запроваджено карантинні заходи, які передбачали дистанційну форму навчання. Такі розпорядження було дано з метою запобігання поширення гострої респіраторної хвороби COVID-19 відповідно до постанов Кабінету Міністрів України від 17.02.2021 р. № 104, від 15.12.2021 р. № 1336 щодо продовження карантину до 31 березня 2022 р. та згідно з листом Міністерства освіти і науки України від 25.01.2022 р. № 1/1266-22 «Про організацію освітнього процесу в закладах освіти під час епідемічної безпеки» [10].

Проте потрібно враховувати Закон України «Про освіту», у якому сказано, що заклади освіти наділені автономією, що полягає в їх самостійності, незалежності та відповідальності у прийнятті рішень щодо академічних (освітніх), організаційних, фінансових, кадрових та інших питань діяльності, що провадиться в порядку та межах, визначених законом [3]. Відповідно до цього закону кожен керівник освітнього закладу повинен забезпечити умови для навчання школярів та несе відповідальність за те, як він це зробить.

Згідно зі ст. 10 Закону України «Про повну загальну середню освіту» форми організації освітнього процесу визначаються педагогічною радою закладу освіти у межах часу, передбаченого освітньою програмою, відповідно до обсягу навчального навантаження, встановленого відповідним навчальним планом, та з урахуванням особливостей регіону тощо. Частиною четвертою статті 38 цього ж Закону встановлено, що організація освітнього процесу та діяльності закладу загальної середньої освіти належать до повноважень його керівника, оскільки організація здобуття освіти за

інституційною формою здійснюється відповідно до освітньої програми закладу освіти [3].

Так, Міністерство освіти і науки України у 2022/23 навчальному році підготувало постанову від 24 червня 2022 року №711 «Про початок навчального року під час дії правового режиму воєнного стану в Україні» [14], відповідно до якої навчання в ЗЗСО традиційно розпочнеться в День знань (1 вересня). Освітній процес у школах триватиме до 30 червня 2023 року.

З огляду на це, робимо висновок, що керівник ЗЗСО може сам обирати форму дистанційного навчання (синхронне, асинхронне чи змішане) за умови, що навчання учнів буде відбуватись згідно програми, встановленої освітнім закладом та якщо нема чіткої вказівки МОН України щодо організації дистанційного навчання в освітніх закладах.

1.2. Зарубіжний досвід впровадження дистанційного навчання в освітнє середовище Нової української школи

Сучасний розвиток суспільства вимагає якісної освіти, щоб забезпечити матеріальні та духовні запити країни, збільшити шанси громадян на активну життєву позицію, професійне працевлаштування, участь у політичних процесах тощо. Тому поява дистанційної освіти була не випадковим, а закономірним етапом розвитку та адаптації освіти до суспільних реалій, оскільки не всі майбутні фахівці мали можливість вчитись безпосередньо у навчальному закладі, а лише на відстані.

Така ідея освіти на відстані не є новою. Вона виникла з усвідомлення суспільством необхідності навчання без відриву від професійної діяльності більшої кількості людей і була втілена через систему заочної освіти. Зокрема, ще в 1938 році було започатковано Міжнародну раду із заочної освіти, яка отримала в 1982 р. нову назву – Міжнародна рада із заочної та дистанційної освіти (ІСДЕ – м. Осло, Норвегія, HYPERLINK). Проте нові обставини та можливості, як-от:

збільшення попиту на освіту, комп'ютеризація, нові інформаційні технології, телекомунікації тощо, дали змогу перевести навчання на відстані на якісно інший рівень, яким і стала дистанційна освіта [1].

Першим освітнім закладом, який застосував дистанційне навчання у 1969 році, став Відкритий університет Великої Британії, який вважається світовим лідером у галузі дистанційної освіти. Великою популярністю у світі користується Міжнародна школа бізнесу Відкритого університету Великої Британії, яка має філіали в багатьох країнах світу, зокрема три в Україні: м. Київ, м. Одеса, м. Кам'янець-Подільський. В українських філіалах навчання ведеться на рівнях професійного сертифікату та диплому в галузі менеджменту [1]. Крім того, у 1987 році було засновано Європейську асоціацію університетів з дистанційного навчання, яка в подальшому переросла в Європейський відкритий університет.

На сьогодні дистанційне навчання широко впроваджено в освітніх закладах Європи та гарантує високу якість отримання знань для кожного учня. При цьому основними пріоритетами для здобувачів освіти вважаються розвиток грамотності та знання кількох мов, практичне засвоєння математичних, наукових та інженерних навичок. Також велике значення надається міжособистісному спілкуванню, виробленню активної громадянської позиції, здатності до культурного розвитку і самовираження та навички до підприємництва. Європейська школа навчає вчитись, тобто опанувати все нові й нові навички. Основний акцент фахівці роблять на тому, що школа - це початок навчання, яке триватиме все життя [1].

Нині у світі накопичено значний досвід реалізації систем дистанційної освіти. У США в системі дистанційної освіти навчається близько одного мільйона осіб. Дистанційна освіта розвивається й в інших регіонах світу, як-от: Китайський телеуніверситет (Китай), Національний відкритий університет ім. Індіри Ганді (Індія), Університет Пайнам Ноор (Іран), Корейський національний відкритий університет (Корея), Університет Південної Африки, Відкритий

Університет Сукотай Тампаріат (Таїланд), Університет Анadolу (Туреччина) [15, с. 32].

Розвиток дистанційної освіти в Україні розпочався значно пізніше, ніж у країнах Західної Європи і здійснювався за несприятливих умов. Так, в Україні практично до 2000 року була відсутня державна стратегія розвитку дистанційної освіти, що знайшло відображення в законодавстві України в галузі освіти. При цьому основним змістом початкового етапу впровадження дистанційної освіти в Україні (1997 – 2000 рр.) була постановка та розв’язання завдань з інформатизації суспільства та освоєння Internet, ініціативні розробки в галузі дистанційного навчання, здійснення окремих міжнародних проєктів, а також усвідомлення науковою спільнотою та органами управління освітою необхідності комплексного підходу до проблеми, насамперед на державному рівні [1].

Задля цього Наказом Міністра освіти і науки України № 293 від 07.07.2000 р. створюється структурний підрозділ Національного технічного університету «Київський політехнічний інститут» – Український центр дистанційної освіти (УЦДО), головною метою діяльності якого стало запровадження системи дистанційної освіти України відповідно до завдань Національної програми інформатизації [6].

Угода про асоціацію між Україною та Європейським Союзом набрала чинності 1 вересня 2017 року та прискорила наближення української науки та освіти до європейських стандартів. Водночас розвиток дистанційної освіти в Україні відбувається з урахуванням уже існуючих досягнень у цій галузі. Як і в ЄС, в Україні збираються оцінювати якість освіти за допомогою міжнародного дослідження PISA. Наша держава прагне увійти до списку 50 країн з найкращими результатами.

Ще один критерій, підказаний європейським досвідом, – це знання іноземних мов: очікується, що 75% випускників шкіл володітимуть щонайменше двома іноземними мовами [17].

Реформа Нової української школи (НУШ) спрямована на «європеїзацію» української освіти та передбачає головним завданням середньої освіти виховання в учнях прагнення самовдосконалюватись, робити свідомий життєвий вибір, брати на себе відповідальність.

Для цього виділяється низка компетенцій, які учні опанують за роки навчання. До них належать вільне володіння державною мовою та вміння спілкуватися іноземними, фінансова грамотність, математична, інформаційно-комунікаційна, екологічна та культурна компетентності, інноваційність [13]. Учні вчать розуміти на природничих науках, техніці і технологіях. Також важливим компонентом навчання є опанування громадянськими та соціальними навичками, пов'язаними з ідеями демократії, справедливості, рівності, прав людини, здорового способу життя.

Як бачимо, компетенції дуже подібні до тих, які визначає Єврокомісія. До того ж реформа освіти в Україні теж наголошує на важливості тривалого навчання, впродовж усього життя.

Сучасні реалії, що випали на долю України (епідемія COVID та повномасштабна війна з росією, переселення українців за кордон на тимчасове проживання), довели ефективність упровадження дистанційного навчання у систему шкільної освіти, зокрема НУШ, оскільки за таких критичних умов не всі учні могли вчасно відвідувати уроки, проте мали можливість це робити у зручний для себе час, користуючись технічними засобами зв'язку. Тому доцільно продовжувати формувати у Web-середовищі систематизований вітчизняний освітній простір як інформаційну основу розгортання повномасштабної системи дистанційної освіти [1].

З огляду на це, важливим залишається виконання таких завдань: збереження української системи освіти, забезпечення безперервності навчання для учнів, які перебувають за кордоном, за українською навчальною програмою, зокрема НУШ, особливу увагу звернути на вивчення української мови, літератури та історії України.

Отже, закордонний досвід дистанційної освіти впливає на навчання учнів в Україні, зокрема в системі Нової української школи, та сприяє використанню в освітньому процесі новітніх досягнень інформаційних і телекомунікаційних технологій, що дає змогу навчати роботі з ними та допомагає оминати психологічні бар'єри, пов'язані з комунікацією. Дистанційна освіта позитивно впливає на учня, збільшуючи його творчий та інтелектуальний потенціал за рахунок самоорганізації, прагнення до знань, уміння володіти комп'ютерною технікою і самостійно приймати відповідальні рішення; виховує самодостатню особистість, яка вільно володіє не лише державною мовою, але й іншими європейськими мовами, фінансовою та правовою грамотністю.

Таким чином, у першому розділі проаналізовано поняття «дистанційне навчання», охарактеризовано зарубіжний досвід із впровадження цього виду організації освітнього процесу в ЗЗСО.

РОЗДІЛ II

ТЕОРІЯ ТА ПРАКТИКА РОБОТИ В УМОВАХ ДИСТАНЦІЙНОГО НАВЧАННЯ УЧНІВ У КОНТЕКСТІ НОВОЇ УКРАЇНСЬКОЇ ШКОЛИ

2.1. Організація самостійної роботи учнів Нової української школи в умовах дистанційного навчання

Сучасні життєві реалії вимагають якісної освіти та виховання духовно багатого особистості, яка здатна до самоосвіти, самореалізації й мобільності в умовах дистанційного навчання. Тому самостійна робота учнів у процесі дистанційного навчання повинна бути спрямована на успішне опанування новими знаннями, сприяти розвитку креативності та індивідуалізації навчання у процесі засвоєння навчального матеріалу.

Прагнення учня до самоосвіти виводить учителя з ролі посередника в передачі абстрактних знань до консультанта та координатора, який допомагає учням розібратись у великому інформаційному потоці та досягти потрібних результатів. Так, всі учасники освітнього процесу (учень – учень, вчитель – учень) можуть обмінюватись між собою меседжами (листами-повідомленнями), відеоповідомленнями, відеодзвінками, розміщувати інформацію про результати самостійної роботи в особисті або групові акаунти тощо. Такий конструктивний діалог сприяє розвитку пізнавальних здібностей учнів та виводить їх з розряду пасивних слухачів, формує здатність займати активну особистісну позицію під час здобування нових знань, постійно аналізуючи та осмислюючи власний досвід самостійної пізнавальної діяльності.

На думку І. Купновицької, організація самостійної роботи у процесі дистанційного навчання передбачає взаємодію вчителя та учнів на відстані, що відображає всі властиві навчальному процесу компоненти (цілі, зміст, методи, організаційні форми, засоби навчання) та реалізовується специфічними засобами інтернет-технологій або іншими засобами, які передбачають інтерактивність [9, с.75].

На нашу думку, самостійна робота учнів буде більш ефективною, якщо в її основі покладено мотиваційний аспект навчання, а також уміння створювати позитивний творчий діалог між учителем та учнем у процесі онлайн-спілкування, що є важливим фактором до створення сприятливої атмосфери щодо навчання учнів. Наприклад, у процесі онлайн-конференцій учителю бажано використовувати відеоповідомлення, презентації, які не лише викличуть зацікавленість у новому матеріалі, а й спонукатимуть до роздумів та сприятимуть дослідницькій роботі. Також ми вважаємо доречним використання ігрових завдань, вікторин, кросвордів тощо як рефлексію до уроку або для перевірки рівня засвоєння учнями знань, оскільки завдання, що подано в ігровій формі, сприяють запобіганню страху та стресу учнів під час контролю знань з певного предмету.

Проте ефективність самостійного навчання учнів у концепті НУШ також багато в чому залежить від бажання учня знаходити та творчо аналізувати матеріали із різних джерел, а також співпрацювати з учителем, який контролює роботу учня, допомагає з пошуком потрібної інформації або надає її. Учень, якого зацікавила певна тема чи проблема, є, на нашу думку, мотивований на успіх, тому частіше досягає мети. Завданням вчителя при цьому залишається стимулювання та підживлення старань учнів похвалою, дієвою порадою, а недоліки в роботі намагатись виправляти коректно, щоб не знищити бажання учня до самоосвіти, пізнання та творчості. Так, учитель може запропонувати учням зробити так званий «перевернутий урок», який передбачає самостійну підготовку учнями матеріалів до теми, запропонованої вчителем. Проте перед початком роботи учні під керівництвом учителя складають план, за яким будуть готуватись до уроку, де вказують основні віхи у роботі над темою. Учитель може акцентувати увагу учнів на джерелах здобування матеріалу для підготовки до уроку та кінцевій меті, яку учні повинні досягнути. При цьому учні самі вирішують, які форми роботи будуть застосовувати у процесі роботи (групові, парні чи індивідуальні) та які засоби (презентації, постери, лепбуки, відеоролики

тощо) використовувати для виконання завдання, наданого вчителем. Під час перевірки якості виконання цього завдання вчитель може оцінити творчі здібності учнів, глибину розуміння ними матеріалу, рівень уміння самостійно працювати над заданою темою. Також учитель робить певні корективи, якщо бачить помилки або неточності у викладенні матеріалу учнями та, спонукаючи їх до дискусії, разом шукають шляхи вирішення проблеми. Так, момент аналізу роботи учня можна зробити у формі «сендвіча», коли спочатку вчитель хвалить дитину за творчість, за індивідуальний підхід до вирішення проблеми тощо, потім делікатно дає вказівки на недоліки в роботі, які потрібно виправити, а завершує оптимістично, на кшталт: «я вірю, що коли ти все виправиш, то робота буде бездоганною».

Таким чином, всі учасники цього освітнього процесу можуть без стресу висловити свої думки з тієї чи тієї проблеми, дати поради один одному та врешті дійти згоди або продовжити дослідження з обговорюваної теми.

На нашу думку, така самостійна робота сприяє розвитку пошукової, дослідницької та творчої діяльності учнів, оскільки вони мали можливість працювати, застосовуючи різні технічні засоби, зокрема задля створення презентацій, відеороликів, проєктів тощо, вести пошук потрібної інформації на різних інтернет-сайтах, аналізувати її та використовувати лише ту, яка допомагала виконати завдання, надане вчителем.

Така пізнавальна діяльність поглиблює та вдосконалює набуті раніше знання, розвиває творчу активність учнів, формує конкретне образне мислення, сприяє практичній діяльності школярів. Цікавим, на наш погляд, є також створення нестандартних ситуацій, що вимагають роботи зі штучним інтелектом (далі ШІ) та можливості його застосування в дистанційній освіті. Як відомо, ця програма здатна персоналізувати історичних осіб, тобто можна «побачити» за її допомогою видатних людей, які жили дуже давно; моделювати різні споруди; «прогулятись» пустелею, саваною чи потрапити на Північний полюс чи почути голос письменника тощо. Учні, індивідуально або об'єднавшись у групи, можуть

виконати завдання, запропоноване вчителем, що вимагає роботи зі штучним інтелектом.

Наприклад, скориставшись чатом <https://naurok.com.ua/chat/> можна «поспілкуватись» з відомими особистостями, як-от: А. Ейнштейн, А. Конан Дойл, Б. Паскаль, В. Підмогильний, В. Стус, В. Сухомлинський тощо. Учні можуть поставити запитання відомій постаті та отримати відповідь. Проте ця відповідь подекуди має неточності або якісь помилкові судження. Учитель завчасно інформує про це учнів та пропонує «упіймати помилку», допущену штучним інтелектом або доповни інформацію, подану ШІ. Таким чином учні самостійно мають можливість доповнити або перевірити інформацію-відповідь, надану ШІ, користуючись різними джерелами інформації, та переконатись у її достовірності. На наш погляд, самостійна робота, яку учні будуть виконувати, щоб позмагатись із ШІ в ерудованості, є дуже цікавою та захоплюючою. Крім того, ця робота мотивує учнів продемонструвати власні знання з того чи того предмету, адже ШІ – це серйозний конкурент.

З огляду на це, самостійна робота під час дистанційного навчання вимагає використання єдиного для вчителя та учнів інформаційно-освітнього середовища, зокрема необхідних інтернет-платформ, як-от: ZOOM, Viber, Skype, Google Classroom, Instagram, Telegram, Whats App тощо, що дає можливість всім учасникам навчального процесу швидко обмінюватись інформацією, відповідати на запитання, проводити консультації, бесіди, диспути тощо. Крім того, учитель проводить перевірку знань учнів, які вони здобули в процесі дистанційного навчання з певної теми. У процесі такої перевірки учні продовжують самостійну роботу, яка вимагає концентрації уваги та пам'яті для виконання завдань, даних учителем. Одним з ефективних видів контролю знань учнів ми вважаємо онлайн-тестування, яке учні можуть проходити на різних інтернет-платформах, зокрема «На Урок», «Всеосвіта», mozaBook тощо. По його завершенню учні можуть оцінити свій результат, переглянувши правильні відповіді, та проаналізувати

помилки, за потреби обговоривши їх з учителем індивідуально або з учнівською спільнотою на одній із платформ.

Отже, ефективність навчання учнів ми вбачаємо у таких способах викладання вчителем навчального матеріалу, довірливій співпраці між учасниками освітнього процесу, формуванні вчителем завдань та контролю за якістю їхнього виконання, що мотивують учнів до самостійної пізнавальної та творчої активності.

2.2. Рекомендації щодо впровадження дистанційного навчання в контексті Нової української школи

Реалії сьогодення зробили дистанційне навчання невід'ємною частиною освіти НУШ, що базується на застосуванні електронних засобів та мережі Інтернет. Інформаційне забезпечення інтегрується в комунікативну, пошуково-пізнавальну, дослідницьку, творчу діяльність учнів та базується на самостійній роботі учнів, яка відбувається у творчій співпраці з учителем. У процесі дистанційного навчання учителів та учнів не обов'язково знаходитись в одній територіальній чи часовій площині. За умов воєнного стану це дуже зручно, оскільки учні можуть отримувати потрібні знання, знаходячись в будь-якій частині світу та не прив'язуватись до часу.

Самостійна робота є важливою складовою дистанційного навчання в умовах воєнного стану. Проте вона повинна приносити насолоду учневі, а не нав'язуватись учителем. Тому можна рекомендувати давати учневі свободу вибору, коли він обирає формат виконання певної роботи. Наприклад, складаючи характеристику Яви та Павлуші з повісті В.Нестайка «Гореадори з Васюківки» (українська література, 6 клас), учні можуть обрати один із запропонованих учителем видів робіт: «словесне малювання» за самостійно складеним планом, створити ілюстрацію, скласти Кола Вена тощо. При цьому вчитель повинен максимально конкретизувати завдання щодо опрацювання певної теми чи завдання та визначити критерії оцінювання даної роботи.

На нашу думку, можна порекомендувати вчителів, який провів навчання чи консультацію у форматі відеоконференції, потім надіслати її запис через одну з інтернет-платформ, щоб учень, що не зміг вчасно приєднатись до неї, мав можливість переглянути запис в зручний для себе час. Деякі учні мають потребу до такого перегляду, коли працюють над виконанням завдань, даних учителем, маючи вільний доступ до матеріалів навчання.

Ми вважаємо, що важливим джерелом отримання якісної освіти в умовах дистанційного навчання в контексті НУШ є доступність такого навчання для всіх її учасників не залежно від їхнього місця перебування, а також надати можливість користуватися додатковими освітніми ресурсами в зручний час, набуваючи при цьому досвіду в роботі з різними інтернет-джерелами. При цьому учні можуть самостійно обрати форму роботи над завданням: індивідуальну, парну чи групову.

У рекомендаціях МОН щодо дистанційного навчання, великої уваги надано принципу здоров'язбереження, що запобігає емоційному, ментальному та фізичному перевантаженню учнів [2].

На нашу думку, доречно рекомендувати вчителів змінювати різні види діяльності на онлайн-уроці, а саме: усні (фронтальне опитування: питання-відповідь, розгорнута відповідь на питання, гра «Вірю – не вірю», «Ти мені, я тобі» тощо), письмові (виконання письмових робіт: диктантів, дидактичних завдань тощо) та онлайн-завдання (тестування, кросворди, робота з QR-кодами, тренажери тощо), щоб уникнути емоційного та фізичного перенавантаження учням. Крім того, у рекомендаціях МОН особливо наголошено на дотриманні санітарних правил і норм щодо формування розкладу навчальних занять, рухової активності, вправ для очей та постави, безперервної тривалості навчальної діяльності з технічними засобами навчання, тривалості виконання завдань для самопідготовки в позанавчальний час (домашніх завдань) у процесі організації освітнього процесу [2].

На наш погляд, домашні завдання повинні носити творчий, пошуковий та дослідницький характер. Це зацікавить учня до самостійного виконання завдання та запобігатиме списуванню. Так, учням можна запропонувати скласти кросворд за темою уроку; підготувати цікаві факти про життя письменника, вченого, мистецтвознавця тощо, творчість якого було розглянуто на уроці; придумати питання для учнів класу, що вимагатимуть розгорнутої відповіді за темою, опрацьованою на уроці; створити презентацію, проєкт, постер, лепбук тощо за результатами вивченої теми тощо. Така робота розвиває творчу активність учнів та дає свободу вибору при виконанні таких завдань. Крім того, ці завдання є важливим мотиватором для розвитку самостійної роботи, оскільки учні є вже не сторонніми слухачами та формальними виконавцями завдань, а такими учасниками освітнього процесу, які можуть навчити чи зацікавити своїх однокласників власним творчим продуктом, спонукаючи їх до пізнання.

З огляду на це можна зробити висновок, що одним із критеріїв успішності якісного дистанційного навчання є когнітивна (пізнавальна) та креативна (творча) мотивація, яка сприяє свідомому отриманню знань через самостійну роботу, яка приносить учневі задоволення. Тому можна порекомендувати кожному вчителю використовувати такі завдання під час дистанційного навчання в контексті НУШ.

На нашу думку, оцінювання рівня досягнень учнів є дуже важливим критерієм діагностування якості засвоєння учнями знань та мотиватором. Перевірка знань може містити низку завдань, з-поміж яких є не лише ті, що виконуються в онлайн форматі, а й мають комунікативне спрямування, як-от: тестування, самостійні та контрольні роботи, бліц-опитування, взаємоперевірка, яка проводиться між учнями, питання-відповідь у формі інтерв'ю, евристична бесіда, ігри на відповідності, завдання на аналогію, кросворди, логічні завдання тощо. Ми вважаємо, що важливою ланкою сучасної якісної освіти є вміння комунікувати, тому рекомендуємо використовувати такі завдання у процесі дистанційного навчання в контексті НУШ, адже розвиток комунікативних

навичок є необхідними для формування особистості, а в майбутньому конкурентноспроможного, висококваліфікованого фахівця.

Крім того, проаналізувавши результати перевірки знань учнів, учитель може створити для кожного з учнів своєрідну діагностичну шкалу, яка допоможе зрозуміти рівень успішності як кожного учня окремо, так і всього класу загалом. При цьому потрібно враховувати пропущені учнем теми (якщо такі учні є в класі) та розробити план подолання освітніх втрат, який передбачає індивідуальні чи групові завдання, онлайн-консультації тощо.

В умовах дистанційного навчання важливою складовою успіху є співпраця з батьками. Проте це не є перекладання обов'язків учителя на батьків, навпаки повинна бути взаємокомунікація між батьками та вчителем, щоб разом мотивувати учнів, підтримувати їх, допомагати вирішувати технічні проблеми, пов'язані з онлайн-навчанням. Рекомендуємо надати батькам доступ до онлайн-платформи, через яку проводиться навчання дітей. Батьки зі свого боку повинні створити належні умови для того, щоб дитина отримала якісне навчання в умовах онлайн, контролювати успішність учнів та виконання ними домашніх завдань, а також забезпечити дітям безпечне місце перебування під час повітряних тривог, якщо вони трапляються на дистанційному уроці.

Отже, рекомендації щодо впровадження дистанційного навчання в контексті НУШ спрямовано на розвиток пізнавально-пошукової, дослідницької та творчої активності учнів, що сприяє формуванню духовно багатой, конкурентноспроможної творчої особистості, яка здатна до самоосвіти, може адаптуватися до освітніх реалій, відповідально та свідомо виконувати завдання, що вимагають різних шляхів вирішення.

Таким чином, у другому розділі проаналізовано організацію самостійної роботи учнів Нової української школи в умовах дистанційного навчання, дано рекомендації щодо впровадження дистанційного навчання в контексті Нової української школи.

ВИСНОВКИ

У роботі теоретично проаналізовано поняття «дистанційне навчання». Встановлено, що під цим видом навчання слід розуміти реакцію на зовнішні зміни, які відбуваються у світі (об'єктивні тенденції глобалізації світу, підвищення динаміки його соціально-економічного розвитку, бурхливий розвиток інформаційних і телекомунікаційних технологій) [8]. Доведено, що на сьогодні дистанційне навчання широко впроваджено в освітніх закладах України та намагається забезпечити високу якість отримання знань для кожного учня, проте і надалі продовжує розширювати дистанційний освітній простір та удосконалювати свої можливості.

Праналізовано закордонний досвід дистанційної освіти.

У другому розділі обґрунтовано специфіку впровадження дистанційного навчання в закладах загальної середньої освіти. З'ясовано, що у процесі дистанційного навчання в концепті Нової української школи великої уваги надається самостійній роботі учнів. Проте її ефективність залежить як від уміння вчителя надати навчальний матеріал, так і від бажання учня знаходити та творчо аналізувати його, користуючись різними джерелами. Крім того, важливим є уміння співпрацювати з учителем, як консультантом і куратором, що допомагає з пошуком потрібної інформації або надає її.

Приділено увагу самостійній роботі учнів під час дистанційного навчання. Доведено, що вона буде більш ефективною, якщо в її основі покладено мотиваційний аспект навчання, а також уміння створювати позитивний творчий діалог між учителем та учнем у процесі онлайн-спілкування, що є важливим фактором до створення сприятливої атмосфери щодо навчання учнів. Так, одним із важливих критеріїв мотивації ми вважаємо впровадження в дистанційний освітній процес завдань пошукового, дослідницького та творчого характеру, які сприяють розвиткові пізнавальних та креативних здібностей учнів.

У роботі також презентовано рекомендації щодо впровадження дистанційного навчання в контексті НУШ, які сприятимуть формуванню конкурентноспроможної творчої особистості учня, яка здатна до самоосвіти та може адаптуватися до освітніх реалій, відповідально та свідомо виконувати завдання, що вимагають різних шляхів вирішення.

У перспективі слід проаналізувати вплив дистанційного навчання на пізнавальну активність учнів.

РЕЗЮМЕ

Дистанційна освіта формує принципово новий освітній простір у роботі загальноосвітніх закладів. У роботі визначено ефективність використання дистанційного навчання та впровадження самостійної пізнавальної діяльності учнів у освітній процес Нової української школи.

Проаналізовано теоретичне поняття «дистанційне навчання», а також закордонний досвід дистанційної освіти за допомогою теоретичних методів: аналізу наукових джерел, систематизації отриманих положень, узагальнення.

Показано шляхи впровадження дистанційного навчання в закладах загальної середньої освіти, розроблено рекомендації з впровадження дистанційного навчання в сучасній школі.

Визначено можливості роботи учнів на різних інтернет-платформах, вказано на переваги та недоліки організації дистанційного навчання, що виникають в учнів у процесі роботи. Визначено мотиваційну та комунікативну складову навчання учнів як важливі критерії в отриманні якісної дистанційної освіти в контексті НУШ.

Обґрунтовано роль і місце самостійної роботи учнів як складову у здобутті якісної освіти, що базується на розвитку їхньої пізнавальної й творчої активності та передбачає побудову конструктивної комунікації між усіма учасниками освітнього процесу.

Указано перспективи в роботі над впливом дистанційного навчання на пізнавальну активність учнів.

Ключові слова: дистанційна освіта, самостійна робота, пізнавальна та творча активність, мотиваційна складова, комунікативність, форми та методи навчання, онлайн-навчання, НУШ.

RESUME

Distance education forms a fundamentally new educational space in the work of general education institutions. The work determines the effectiveness of using distance learning and implementing independent cognitive activity of students into the educational process of the New Ukrainian School.

The theoretical concept of "distance learning" has been analyzed, as well as the foreign experience of distance education with the help of theoretical methods: analysis of scientific sources, systematization of received provisions, generalization.

Ways of implementing distance learning in institutions of general secondary education are shown, recommendations for implementing distance learning in a modern school has been developed.

The possibilities of students' work on various Internet platforms are determined, the advantages and disadvantages of the organization of distance learning that arise for students in the process of work have been indicated. The motivational and communicative component of student learning has been determined as important criteria in obtaining high-quality distance education in the context of NUS.

The role and place of students independent work as a component in obtaining quality education, which is based on the development of their cognitive and creative activity and involves the construction of constructive communication between all participants of the educational process, has been substantiated.

Prospects in the work on the influence of distance learning on the students cognitive activity has been indicated.

Keywords: distance education, independent work, cognitive and creative activity, motivational component, communicativeness, forms and methods of learning, online learning, NUS.

СПИСОК ВИКОРИСТАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ

1. Дистанційна освіта за кордоном та в Україні. URL: <https://ukrreferat.com/chapters/pedagogika/distantsijna-osvita-za-kordonom-ta-v-ukraini-referat.html>
2. Дистанційне навчання в навчальному закладі. Нормативно-правова база. URL: <https://krschool48.wixsite.com/webpage/distancijne-navchannya>
3. Закон України «Про освіту» від 05.09.2017 № 2145-VIII. URL: <https://mon.gov.ua/ua/osvita/zagalna-serednya-osvita/vidpovidi-na-poshireni-zapitannya-shodo-organizaciyi-osvitnogo-procesu-v-umovah-karantinn>
4. Іванюк І. В. Формування понятійно-термінологічного апарату з питань розвитку дистанційної освіти. Інформаційні технології і засоби навчання. 2012. №5 (31). URL: <https://core.ac.uk/download/pdf/14343034.pdf>
5. Історія дистанційного навчання. Кафедра менеджменту Львівського торгово-економічного університету. URL: <https://kerivnyk.info/istoriya-dystantsijnoho-navchannya>
6. Концепція діяльності Українського центру дистанційної освіти Національного технічного університету «Київський політехнічний інститут». Київ: КПІ, 2000. 5 с.
7. Корбут О. Г. Дистанційне навчання: моделі, технології, перспективи. URL: http://confesp.fl.kpi.ua/sites/default/files/korbut_o._g._tezi.pdf
8. Кремень В. Г. Освіта і наука в Україні – інноваційні аспекти. Стратегія. Реалізація. Результати. Київ: Грамота, 2005. 48 с.
9. Купновицька І. Г. Дистанційна форма навчання, як один із методів підвищення мотивації навчання студентами заочної форми підготовки. Прикарпатський вісник НТШ. Пульс. 2019. № 6. С. 73–79.
10. Лист Міністерства освіти і науки України від 25.01.2022 р. № 1/1266-22 «Про організацію освітнього процесу в закладах освіти під час епідемічної

безпеки».

URL:

http://www.kdu.edu.ua/Documents/letter_12157_15_10_2022.pdf

11. Наказ Міністерства освіти і науки України від 25.04.2013 № 466 «Про затвердження Положення про дистанційне навчання». URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0703-13#Text>
12. Нова українська школа. МОН. URL: <https://mon.gov.ua/ua/tag/nova-ukrainska-shkola>
13. Нова українська школа. Концептуальні засади реформування середньої школи. URL: <https://mon.gov.ua/storage/app/media/zagalna%20serednya/nova-ukrainska-shkola-compressed.pdf>
14. Постанова від 24 червня 2022 року №711 «Про початок навчального року під час дії правового режиму воєнного стану в Україні». URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/711-2022-%D0%BF#Text>
15. Степаненко С. В. Про трансформацію системи заочної освіти в умовах інтеграції в Європейський освітній простір. Вища школа. 2007. № 2. С. 31–37
16. Хассон В. Дж. Критерії якості дистанційної освіти. Вища освіта. 2004. № 1. С. 92-99
17. Як європейські реформи змінюють українську школу. URL: <https://www.euointegration.com.ua/experts/2020/09/1/7113800/>